

MAR EN CALMA
I VIATGE FELIÇ
BETTE HOWLAND
TRADUCCIÓ D'ALBA DEDEU

La Segona **Perifèria**

SERVEIS PÚBLICS

El volum més popular de la biblioteca pública era el diccionari mèdic. S'havia de demanar. El tenien en una vitrina tancada amb clau. Els usuaris es tossien dins la mà, intentant no fer cara d'estar preocupats per la seva salut. Com si els problemes que tenien no fossin prou evidents. Llagues plenes de líquid, xiuxiuejos amb veu ronca, cames inflades, la pell tota clapejada. Una dona que va estar venint tot l'hivern tenia alguna cosa al nas: un forat; se li estava consumint. Del nas, l'afecció li va passar a l'ull. L'altre ull —el que podies mirar— espurnejava i brillava ple de secrets confidencials. Al final va començar a portar un embenat. Allò era excessiu. No podies evitar preguntar-te què devia amagar la bena, si era encara pitjor. Lepra? La primera cosa que se'm va acudir. El nostre vocabulari del patiment és realment limitat. Potser era per això que aquelles persones volien educar-se.

Però pots comptar per a què els servia. Per fer saltar totes les alarmes, suscitar angoixes noves, pors més fondes. El diccionari mèdic tornava al taulell sense comentaris. La senyoreta Rose, la bibliotecària referencista, agafava aquell llibrot contaminat i ple de gèrmens i el tornava a guardar tancat amb clau. El guardava i, tot seguit —no podia evitar-ho, amable

com era, amb aquella veu forta i aspra i els talons sorollosos—, trotava directament cap al lavabo i es fregava les mans amb sabó verd.

Llavors jo vivia al barri, a unes quantes illes de cases d'aquella biblioteca on treballava, i veia moltes coses així. A Uptown el problema no és simple pobresa urbana. La població és sobretot dels Apalatxes, indis americans, i porten a la ciutat una desolació rural particular. La brutícia a clapes —la neu a mig fondre—, característica dels maons de Chicago a l'hivern, aquí es pot veure a les cares. Mexicans, coreans, porto-riquenys i jueus jubilats conviuen més o menys lliures de conflictes racials. Si hem de ser francs, aquesta és la cosa que menys els preocupa.

Uptown s'estén uns quants quilòmetres al nord del barri del Loop, al llarg de la vora del llac, i per això queda circumdat per gratacels, edificis amb aspecte de motel, espigons de roca, els esclats de llum de l'Outer Drive. El llac Michigan escampa el seu xiuxiueig blau profund. Pareds de vidre saluden el sol ixent. A primera hora del matí, els comercials circulen amb cotxe pels carrers, lents com patrulles policials. Passa el mateix al llarg de tota la tarda: l'hora de dinar dels homes de negocis. És llavors que les noies més joves i boniques fan els seus torns de feina. Només les velles veteranes surten de nit. Cames inflades i nues carregades de blaus, plomades com galls dindis en un magatzem de carn. Els blaus són com l'embenat: val més no fer suposicions, però a Uptown són l'element que permet distingir una puta.

Els telèfons públics de pagament sempre estan ocupats. Quan hi passes pel costat s'hi senten les converses més personals:

—Ah, sí? Qui amenaça a qui? —diu arran de l'aparell una dona blanca, molt prima i amb rullo al cap. Du la cara protegida pel maquillatge amb què s'ha perfilat els ulls. Una

criatura de pocs anys amb el polze a la boca se li agafa als pantalons.— Menjar-me la figa, això és el que pots fer.

A Argyle, on té parada el tren A —una autèntica murga—, un parell d'homes i una dona s'escalfen les mans sobre un foc encès en una paperera; es passen una ampolla embolicada en una bossa de paper marró arrugat. Les cares d'Uptown com mines excavades a l'aire lliure, terres àrides, sòls erosionats, actes de Déu. Els aparadors estan coberts d'escuma, com si fos Halloween; les voreres semblen fetes de crostes; el foc fumeja i espetega. La dona du ulleres de sol, orelleres, un abric de pells amb l'esquena estripada.

—Aquest barri se n'està anant en orris —diu en veu alta, perquè la gent la senti.

Els elements indesitjables, potser? Qui deuen ser? Però tot això vol dir que tothom és conscient de la degradació d'Uptown. Tothom la nota. Tothom té dret a queixar-se'n.

—Doncs salut! —diu un dels seus companys, tirant la barbeta amunt sota la bossa de paper.

Però els hiverns de Chicago no són del tot dolents. Som una ciutat hivernal, com Moscou; o, més ben dit, Arkhànguelsk, Vladivostok. De vegades hi fa fred, molt de fred; deu o quinze graus sota zero. Un fred gèlid, inclement, exterminador, que bufa del nord com una força moral. Els fems de cavall es glacen pel carrer; els gèrmens moren a l'acte; les plagues es moren de fam. Un fred que ataca la corrupció. Respirar sembla menys perjudicial. L'aire és pur i va carregat de veritat. Caminant per Sheridan, Argyle, cap a la biblioteca, jo era capaç d'apreciar-ho.

Si no hagués estat pel diccionari mèdic, amb prou feines hi hauria hagut moviment al nostre taulell de referència. La biblioteca de Borglum no tenia gaire parròquia. Una colla de senyors grans competien diàriament per prendre possessió del

Barron's i el *Wall Street Journal*. La senyoreta Rose guardava els diaris al calaix a mà dreta, que feia olor de pastilles de menta. Sempre en tenia una desfent-se-li a la llengua; li donava un aire de nena entremaliada, que en tramava alguna. Era afable, de la varietat permissiva. (La senyora Speer, la cap de bibliote-càries, era de l'altra, la varietat gos guardià. Censurava amb la mirada fulminant rere la muntura metàl·lica. Era per això que els llibres obscens els teníem tancats en vitrines.) El fet que la senyoreta Rose guardés els diaris a part només era una excusa, un esquer; ho feia per arrencar una mica de conversa a aquells ocells vells i tímids.

—I com es troba avui, senyor Adorno?

Els coneixia a tots pel nom. Era un barri descarnadament pobre, desesperadament pobre; el més desesperat i desposseït de tota la ciutat, un cas terminal, però les pàgines d'economia estaven d'allò més sol·licitades, i els vells tremolaven en demanar-les, llançant mirades discretes al calaix.

—El d'avui no el té? Doncs amb el d'ahir ja farem.

Els parroquians —els usuaris habituals: els que venien dia rere dia i seien a les mateixes cadires de les mateixes taules— estaven familiaritzats amb les nostres normes. Se les coneixien més bé que nosaltres. Qualsevol infracció se la prenién gairebé personalment. Eren molt estrictes, sobretot pel que feia a guardar silenci.

La corretja del ventilador del sistema de calefacció no acabava d'anar a l'hora. Feia uns sorollets com si estigués escandalitzada. Pst pst pst. L'edifici en si mateix era nou: portes giratòries de vidre, grans finestral des d'on es podia veure com degotaven alegrement els caramells, però la sala de lectura era el típic espai soporífer i sobreescalfat, amb prestatges mal il·luminats, piles de diaris, taules de modesta fusta de roure, gruixuda i lletja, i uns llums amb pantalles d'un verd sospitós, com de tela de billar. I cada vegada que la calefacció

s'encenia, començava a fer sorollets. Els usuaris de sempre es queixaven d'aquella distracció. Se suposava que allò era una biblioteca, no? La gent tenia dret a esperar que hi hagués silenci. Coneixien els seus drets. En quin altre lloc podien tenir l'esperança de fer-se'n respectar cap?

Però la pitjor infractora de totes era la mateixa senyoreta Rose.

Ja que hi estic posada, bé podria donar-ne una descripció completa. La mirada brillant i tímida de miop, les llargues galtes untades de coloret, la cara coberta d'unes pólvores que semblaven pol·len rosa dens. La senyoreta Rose sempre semblava enrojolada. Les ulleres li ballaven sobre el nas o —penjades d'una cadena— sobre el pit pla i vertical. Tot ho duia col·locat de manera precària. Si es ficava la brusa per dins, la combinació li sortia per baix; si s'estirava la combinació cap amunt, li saltava un botó. Alguna cosa havia de cedir. Quan ella rondava per allà no trobaves mai cap llapis: se'ls enfonsava tots als cabells.

Corria amunt i avall, carregada de llibres —que abraçava contra el pit, encaixats sota la barbeta—, i feia l'efecte que li podien caure d'un moment a l'altre. L'única cosa que no li queia mai era el volum de la veu. Ni tan sols els usuaris habituals s'hi van poder acostumar mai.

Això era una novetat. Que els parroquians demanessin a la bibliotecària que callés.

—Per l'amor de Déu, una senyora no ho fa, això! —se'm va queixar una dona de cabells grisos—. No és refinat. Qui es pensa que és? Eh? Fa com si estigués a casa seva.

Diminuta, irritable, delicada, amb les cintes del barret impermeable oscil·lant. Les vambes que porta no tenen cordons, i l'abric de pells se'l corda amb imperdibles.

—«La seva veu sempre ha estat dolça, delicada i suau» —va citar la dona, acostant-se un dit als llavis—. Digui-ho a la seva companya, em farà aquest favor?

La senyoreta Rose també tenia admiradors. El senyor Herman feia anys que li demanava si volia sortir amb ell. Era un altre dels usuaris habituals: alt, calb, d'espatlles dretes, el coll erecte; rígidament cortès. Tenia un clatell que se li veia d'allò més nu. Les celles li quedaven sobre les vores de la muntura de les ulleres. Em sembla que en algun moment havia tingut un ictus; tenia el llavi com un pneumàtic punxat; quan somreia li penjava tot flàccid. El vell sabia que no podia tenir esperances; un estel encallat entre branques. Tot i això, continuava demanant el *Wall Street Journal*.

La senyoreta Rose l'hi donava, xuclant amb un aire furtiu la pastilla de menta. Però la seva veu arribava a la secció de la Z.

—Ho veu? L'hi estava guardant. Només a vostè.

Hi havia butaques, raconets assolellats vora els finestrals polsegosos. Però els parroquians habituals no en volien saber res. Ni que els matessin. Massa informals, potser. Ells tenien costums més rigorosos. No havien vingut a passar pàgines distretament, això calia tenir-ho clar. Per a ells, la biblioteca era una alternativa a l'ociositat. Homes eixuts de carns que venien de les cues de les agències de col·locació de Wilson Avenue; velles senyores caigudes en desgràcia que es movien a tota velocitat amb calçat esportiu i abrics de pell. Jubilats que llegien amb deteniment els indicadors financers de Moody's i Standard & Poor's amb els barrets a la màniga. Jo trobava brutal la fasciació de la gent empobrida pels informes del mercat de valors, igual que l'avidesa dels malalts per consultar el diccionari mèdic. No hauria valgut més que se'n folressin les sabates? Però n'eren fans, com els de qualsevol alta mena. Hi ha qui se centra en els esports o les estrelles de cinema; ells havien triat els símbols de la riquesa i el poder. La vellesa, el fracàs, la malaltia, l'abandó, tot això eren mers contratemps transitoris.

El fet que els haguessin tallat l'aigua i la llum, que la calefacció ja no funcionés: amb aquestes interrupcions hi podien viure. Mentrestant, somiaven amb grans cops financers. Les pàgines fines —l'edició de correu aeri de *Barron's*— els vibraven a les mans tremoloses. La reverència dels ancians.

Parlem amb franquesa. On ha d'anar, la gent? La gent, vull dir, que no pot anar enlloc. No hi ha espais nets i ben il·luminats. Les estacions d'autobusos fan pena, amb totes aquelles caixes negres que cobren vida si hi tires una moneda de vint-i-cinc centaus. Els cinemes del centre, que solien obrir tota la nit —els acomodadors et sacsejaven de l'espatlla si començaves a roncar fort—, han passat a ser sales de porno i costen massa diners. Penso, per descomptat, en el Clark Theater. El Clark havia estat un dels exemples més il·lustres d'aquesta mena d'institució. De fet, era una institució en si mateix: un punt de trobada cultural. Al Clark també hi havia art. L'oloreta dels mitjons foradats dels buidaampolles es barrejava poderosament amb la de l'esprai antifúngic de les vambes dels universitaris. S'ha d'entendre que això és Chicago. Aquí no oferim el mateix que París, Londres o Nova York, tot i que m'alegraria molt saber què és el que oferim.

I si té alguna cosa a veure amb indrets com el Clark?

Estava obert vint hores al dia. Les entrades eren barates, el programa doble canviava diàriament. Una altra cosa que canviava sovint era el lloc on seia la gent. Els espectadors saltaven ara cap aquí, ara cap allà, amb una estranya regularitat. Mentre miraves *Grand Illusion*, *The Thirty-Nine Steps*, de reüll no podies evitar copsar tota aquella activitat inquieta.

Els seients cruixen. La meitat estan trencats. Mirades discretes, superfícies olioses en la llum pampalluguejant. Sota jaquetes plegades, en faldes ocultes, dits que s'allarguen. Ep, i això què és? Una mà a la meva cuixa? Enmig de la fosca apa-

reix la cara de rosegador de l'home del costat. A poc a poc, de manera furtiva, amb dolorosos esforços per dissimular —cosa que encara distreu més—, comença a abaixar-se la cremallera amb tot de crec-crecs. De mica en mica. Les senyores de la llotja fan el mateix quan desemboliquen les barretes de caramel.

La galeria femenina de la llotja és un tret particular del Clark. «Només per a senyores.» Això no vol dir necessàriament que sigui apte per a ànimes sensibles. N'hi ha que s'hi escarxofen de qualsevol manera, com si fossin a casa. Ocupen dos, tres seients, amb una bossa de supermercat a cada banda. Fins i tot les perruques les porten de tort. A mesura que les bosses es van buidant, fan més soroll.

De vegades passa que un home entra a la Galeria de Senyores, potser perquè no ha vist el rètol. Una explicació plausible. Per a les senyores afectades és un acte deliberat. Si les mirades matessin...! Li claven agulles de barret des de totes les files. Mi-te'l, aquest! S'esmuny aquí dins i intenta fer-se petit, fingint que només vol veure la pel·lícula. Sí, sí. Ja sabem el que vol. Aprofitar-se de totes aquestes pobres dones cansades i apinyades, oi? El desgraciat no sap ni llegir.

Algun dia fins i tot el cuc s'hi tornarà, els humils posseiran la terra, es donarà la raó als justos. Però encara no. És que no hi ha res sagrat? Hi ha un home a la Galeria de Senyores!

I què carai fa ara, aquest paio del costat? No ha deixat de bellugar-se ni un moment. Tot d'una s'enrigideix al seient, se sent l'estrebada. Clava els talons a terra, tira el cap enrere. Uns quants petits gemecs d'indefensió i tot seguit un gruny, una satisfacció molt lleu. El seient s'enfonsa, la tensió desapareix. I ja se'n va d'un salt amb la jaqueta flàccida sobre el braç. No hi ha descans per als malvats. Ja corre a buscar un altre seient.

Al lloc que ocupava de seguida s'hi asseu algú altre —a seixanta centaus per cap, el Clark s'omple—, però aquest és un

tipus més familiar. Un clàssic. El pidolaire de Clark Street: un vagabund a l'antiga, inofensiu; amb el coll de la jaqueta amunt, les galtes cobertes de barba blanca. La roba marró i empolsegada com fulles en una cuneta. S'afliuixa els cordons de les sabates, estira les cames. La barbata li comença a baixar, el cap li oscil·la sobre el pit; amb un ronc fort que sembla una rialla, cau sobre la teva espatlla.

Els dissabtes a la nit venia la gent de les motos, com submarinistes amb vestits de neoprè de cuir negre ajustat. Els mariners dels Grans Llacs, les galtes amagades rere els colls dels abrics. Que jo sàpiga, encara són allà. Com els miralls que semblen haver rebut una ràfega de perdigons; els vàters que van perdent aigua però no tiren mai del tot; les catifes que fan pensar en bestioles aplanades a l'autopista, perquè tant amb les unes com amb les altres no es pot saber què havien estat abans. L'equip directiu, però, deu haver tret els pòsters d'en Fred Astaire. El Clark ja no serveix el mateix propòsit.

L'última nit abans del canvi de normativa, hi va haver una baralla. Un borratxo es va esvalotar, va trencar una ampolla i va començar a brandar-ne el coll de vora esmolada. No se li volia acostar ningú. El públic cridava i picava fort de peus, com si fallés alguna cosa en la banda sonora. Al final, una figura prima es va aixecar d'un seient del passadís i va apuntar una pistola. Estava molt fosc, és clar, i costava veure-s'hi. Però tots els aficionats al cinema van reconèixer l'arma, la lluíssor de l'acer. No per res érem fans d'en Humphrey Bogart.

—Ep, tu. Sí, tu. M'estàs tapant la pantalla. Estic intentant veure la pel·li.

Era un festival dedicat a l'Orson Welles. *The Magnificent Ambersons*. Polissons, plomes, en Joseph Cotten. Van arribar els acomodadors. El borratxo se'n va anar de grat. El van seguir una colla d'altres parroquians; el perseguien pel vestíbul, sacsejant bosses de supermercat i diaris recollits. Els que te-

nien més coses a perdre eren ells. Només li volien tornar la mala passada. Qui es pot permetre tres dòlars? Qui vol veure pel·lícules verdes? On anirien l'endemà?

Almenys les biblioteques públiques encara funcionen.

Teníem els nostres moments d'activitat febril.

Els divendres a la tarda eren les apostes. El dia de la paga, la gent es ficava en discussions inútils: rècords mundials, mitjanes de batuda, l'edat del Papa, el nom de l'assassí del president McKinley. Llavors es formava una delegació; tres, quatre homes corpulents, la pell encesa sota el coll de la camisa, que es clavaven empentes i cops de colze.

—Les referències són aquí?

Clavaven els ulls al registre verd.

—Volem veure un llibre. El de «Si...», el poema de Rudyard Kipling.

—«Si pots mantenir el cap clar quan tots els qui t'envolten...».

—Diu «el seny», ximple.

—«El cap clar», carallot. «El cap clar.»

—Et dic que diu «el seny».

—Diu «el seny» —vaig dir jo, aixecant els ulls.

Error.

Tots em van fulminar amb la mirada. Mirades dures com la pedra. Què et passa, a tu, mestretites? Qui t'ha demanat res? Fins i tot el que havia apostat per «el seny» estava en contra meva, amb la comissura del llavi aixecada, la cara més vermella que els altres. No vaig poder evitar pensar en les pel·lícules de protesta social dels anys trenta —les que solien posar constantment al Clark—, en l'escena en què la banda de treballadors en vaga, barrets en mà, s'enfronta al gran cap, que fuma i es passeja d'un costat a l'altre. És que esperava que em creguessin perquè sí, només perquè seia rere un taulell?

—Parlar no costa res, noia. Ens ho pots ensenyar en un llibre?

I aquest era el problema. Jo no sabia on trobar res. No tenia ni idea de com funcionava el taulell de referència. Era una *becària* de biblioteca; potser se'n deia *tècnica*. Alguna cosa científica. No me'n recordo, ara. El que m'importava era que hi podies fer mitja jornada. I a les biblioteques públiques —que s'ho prenien al peu de la lletra— mitja realment volia dir mitja. Divuit hores i tres quarts, la meitat de la setmana de trenta-set hores i mitja. La meitat de la paga de vacances, la meitat de baixa per malaltia, la meitat de cobertura en l'assegurança. Etcètera. Tothom que hagi tingut una feina a temps parcial sap que no era un mal acord. Amb la meva experiència, això també era capaç d'apreciar-ho. He tingut moltes feines a temps parcial.

Un dels nostres usuaris em tenia clissada. Venia sovint amb una citació perquè l'hi busqués.

—A veure. Què buscarem, avui? Ja ho sé: què me'n dius, de Thoreau? Aquella història sobre el tambor que se sent al lluny? Això no t'hauria de costar gens. Et donaré una pista i tot. Segurament és a *Walden*.

Era un home corpulent, caravermell, amb alè de gas enllaunat, un abric de mariner i uns cabells rossos tallats arran que se li aixecaven en fileres irregulars, i solia arrossegar un vailet pels cordills dels guants. El nen anava tan embolicat que semblava córrer el perill d'ofegar-se, com els nadons indis faixats i encaixonats entre taulons. Amb prou feines podia moure les cames de tan recobertes que les tenia de leotards i botes; i la caputxa posada i arrugada sobre els ulls li donava l'aire d'estar enfadat amb el món. El nas no li parava de rajar.

—I aquest llibre d'aquí? —deia el pare, donant copets al vidre. Les nostres obres de referència també feien guàrdia protegides en una vitrina. L'home es va inclinar i va agusar la vista

mirant un llibre amb estampats daurats a la coberta escrotonada.— *Els himnes i els versos populars més preuats*. Mmm. Pensant-ho bé, no em tira gaire, això. Et diré què farem: res de romanços. Si no et vols complicar la vida, limita't a buscar-ho al llibre de citacions de Bartlett.

Un avís amistós del justicier del barri. Feien la ronda, visitaven també altres biblioteques? A mesura que passava el temps, va deixar de banda els preàmbuls. S'acostava al taulell a pas decidit, es quedava quiet com una estàtua, redreçava les espatlles, enganxava els polzes a les travetes del cinturó.

—«Dispara, si ho has de fer, contra aquest cap gris / però no toquis, digué la vella, la bandera del teu país.»

El vailet em mirava arrufant les celles i es llepava el llavi clar i brillant.

De totes maneres, l'única cosa extraordinària de la vida a la biblioteca pública de Borglum —el fet que tants dels nostres usuaris semblessin no tenir cap altre lloc significatiu on anar— no s'esmentava mai. Era impensable esmentar-ho.

—En sap molt, de tractar els ancians —vaig sentir que la senyora Speer deia per telèfon.

Una conversa sobre els ascensos constants de la senyoreta Rose? Es referia als parroquians habituals. Però ella no sabia que era a això, que es referia. Els parroquians habituals no eren una categoria, no eren usuaris oficials. Com que no hi havia manera de comptar-los, no comptaven. Ni tan sols tenien el carnet. Per a què? Qui necessitava carnets? Vivien pràcticament allà.

En Popkin, un ésser xuclat, malgirbat, d'aire tímid, amb un coll sec i un tabard militar que li arribava fins als turmells —era de l'exèrcit rus—, anava amunt i avall entre les prestatgeries, balancejant-se i arrossegant ràpidament els peus. A punt de caure —projectat endavant, de puntetes—, mi-

rant amunt amb una expressió de sobresalt. Tenia uns cabells blancs i espessos com un capoll, aixafats per unes orelleres, unes grans rodones negres que li donaven l'aire d'un cavall amb aclucalls. Sempre duia un llibre sota el braç, premut contra el costat. El covava.

La senyoreta Rose em va dir que era poeta.

I si jo li hagués dit: «Però, senyoreta Rose, no ha vist que en Popkin ve cada dia? Que es passa el dia aquí? I la nit? Amunt i avall entre les prestatgeries... caminant de puntetes»? Què hauria passat, llavors?

I el Jutge Brady? En realitat no era jutge, només ho semblava. Al sud l'haurien anomenat «coronel». Tenia un perfil tot abocat endavant, i els cabells, rastellats enrere com rígides, erectes i untoses plomes blanques d'oca. El front el tenia brillant i enfosquit per les pigues; feia papada. Tot el bust li irradiava una vermellor densa. L'edat no l'havia afeblit; li donava un aire imponent, poderós, com d'una roca molt dreta.

Era un plaer veure com s'asseia. Primer es descargolava la llarga bufanda del coll, plegava l'abric i hi deixava el barret a sobre, al respatllet de la cadira. Desplegava el mocador d'una sacsejada, el col·locava amb un gest ràpid sobre la taula i hi posava la lupa al damunt. Es pescava el rellotge de sota el faldó i li donava corda amb el polze mentre mirava l'hora al de paret. Se'l tornava a guardar. Plantava les dues mans sobre la taula, abaixava el cos i s'asseia amb un cruixit de la cadira. A l'hora de tancar, l'espectacle passava a la inversa. Enretirava la cadira de la taula, aixecava el cos; s'estirava amb dos dits el rellotge de butxaca —assegut estant no ho hauria pogut fer—, se'l mirava, mirava la paret. Com recordant tot d'una que havia d'anar a un altre lloc. Com si els parroquians habituals marxessin mai abans de l'hora de marxar. Sí, què passava amb ell?

O el senyor Adorno. Als seus vuitanta anys, escrivia la història de la seva vida. En realitat era la història de les seves

opinions; estava en contra de l'educació mixta i a favor del govern de Kérenski. Un home menut i polít, amb una cara com una poma al forn, els ulls engrandits dins les ulleres. Les dents també les tenia grosses i serrades com un cargol de banc. Això li donava un aire ferotge, quan s'acostava al taulell i em demanava que li llegís el que acabava d'escriure.

—Per assegurar-me que està bé.

Feia servir llibretes ratllades, però feia una lletra molt grossa que se sortia de les línies. Em penso que el que li agradava era estar d'acord amb si mateix: m'escoltava immers en l'admiració, la mirada perduda, immòbil, abocada en un lloc profund.

—Sí, sí. Això està bé. És perfecte. —El coll de camisa emmidonat semblava prou esmolat per fer-li un tall al coll. La seva ploma perdia; tenia una taca blava que se li anava eixamplant a la bonica pitrera blanca.— Aquí l'he clavat!

Per descomptat que hi havia excèntrics. Per exemple una senyora gran, alta i dreta, vestida de gris de cap a peus com una quàquera o una infermera de la guerra civil, amb una cara estranya, xata i groga, calçada amb botes militars... L'havien vista per tota la ciutat; era una presència familiar als hotels del centre quan s'hi feien convencions. S'hi deixava caure per fer servir el sistema hidràulic. Vinga buidar la cisterna del vàter. Sense treva. Què hi podia estar fent, allà dins? Qui gosaria entrar a mirar-ho? Només podies esperar que es decidís a sortir, completament xopa en tota la seva alçada, fibrosa, grisa com una baieta. Llavors deixava la clau al taulell d'una manotada i sortia per la porta entre esquitxos. Deixant tot de tolls sota les botes plenes d'aigua. Érem a ple hivern.

Això, ho reconec, provocava unes quantes aixecades de celles; s'intercanviaven mirades i suposicions sonades. Però això era tot. La nostra feina eren els llibres; registrar-ne la tornada, marcar-los quan sortien. Catalogar-los. Endreçar-los

als prestatges. Ocupar-nos dels nostres afers. A Borglum, el nivell de tolerància respecte als extrems individuals era molt elevat. Ho havia de ser; els fets eren excessivament peculiars. No podies xerrar massa, revelar secrets. Això hauria comportat admetre... totes les altres coses. I això era l'únic que no s'hauria tolerat: el fet de definir els serveis d'una biblioteca pública d'aquella manera.

I les reunions de la junta directiva al cor de la ciutat, a la biblioteca central, l'elefant de pedra calcària blanca de Michigan Boulevard? Vigilants de seguretat, uniformes, plaques pertot arreu: a les entrades amb torniquets d'accés, davant els lavabos per als usuaris, a les escales de marbre, amb lemes esculpits ben amunt. MCMXL... PRO BONO PVBLICO... A les biblioteques hi passen coses estranyes; tothom ho sap. Té alguna cosa a veure amb totes aquelles prestatgeries; prestatges i més prestatges de llibres feixucs. La raó és una passió, un instint, un impuls. No és tan estrany que els ciutadans tinguin reaccions primitives, en aquests temples; que deixin entreveure navalles, que es descordin la bragueta. Es parlava de plans d'expansió i de remodelació de l'edifici antic; el de les espases encreuades, les banderes drapades, les centellejants bandades de coloms. No es podia tirar a terra, només s'hi podia construir al voltant.

S'aixecava mai algú, en aquelles reunions, i deia: «Fonts i muntanyes. Us sembla que als vagabunds de Clark Street els agradaran? Al capdavall, són els que passen més temps aquí. I què me'n dieu, de les velletes amb les bosses del supermercat? Si fem que això s'assembli als grans magatzems de Marshall Field's o Saks Fifth Avenue, s'hi sentiran com a casa?»

A la biblioteca pública hi havia dues escoles filosòfiques. Una deia que la institució existia per fer circular llibres. L'altra, que existia per preservar-los. Al final, la clau de tota la burocràcia

dels serveis públics és aquesta. La senyora Speer pertanyia a l'escola del públic com a enemic.

S'acostava a l'edat de jubilació amb un cert alleujament. Trens grises una mica esbullades, amb blens que se n'escapaven; uns ulls pàl·lids fusionats amb el vidre. Duia vestits sastre i bruses amb farbalans que li pujaven amunt i se li acumulaven al coll. No tenia barbeta; quan tancava de cop el llavi de dalt, semblava una tortuga. Fins i tot als usuaris que intentaven tornar llibres se'ls demanava informació, a Borglum. S'havien d'identificar. «Només per si de cas.» Per si de cas què? «No se sap mai.» La senyora Speer estava orgullosa d'aquella norma —l'única d'aquella mena a la ciutat—, però com que sabia que jo no suportava obeir-la, em vigilava de prop sempre que em tocava treballar al taulell de préstec. I així que veia que algú travessava rabent les portes carregat de llibres, sortia d'una revolada del seu despatx, estirant-se la part baixa de la jaqueta amb un gest ràpid dels artells.

—Que no se t'acudeixi deixar-los tornar cap llibre sense que t'ensenyin qui són.

Borglum no parava de perdre usuaris, però no tan de pressa com perdia llibres. Enganxada sobre la màquina del timbrat —podíem donar-hi un cop d'ull mentre desàvem les targetes a les butxaques dels volums o les marcàvem—, hi havia una llista de delinqüents: grans infractors que devien centenars de dòlars en multes de retard o llibres desapareguts. Noms com Rockett J. Squirrell, J. Edgar Hoover, Hedy Lamarr. Els llibres tornaven amb l'enquadrernació mig desenxanxada, pàgines arrencades, fotos pintades; pèls de bigoti o públics, ratllades fetes amb boli. N'hi havia que semblava que se n'haguessin anat de gresca: havien caigut en banyeres plenes d'aigua calenta, s'havien fet servir per mantenir finestres obertes. Ditades greixoses, recordatoris de compra, números de telèfon, comentaris als marges: «Collonades», «Això és el

que tu penses», «Proves?», «Quina gran veritat». Aquests eren els que tornaven, si teníem sort. La teoria del públic com a enemic té la seva raó de ser.

L'eficàcia de la senyora Speer com a supervisora s'hauria pogut avaluar en relació amb la circulació de llibres. En el fons, però, ella sabia que la seva feina —la seva missió sagrada— era protegir els usuaris de si mateixos. Hi ha una certa bogeria socialitzada. (Quan comencem a titllar la gent de rara, on posarem el límit?) Les mestres d'escola solien ser-ne un exemple de manual, no sé si encara ho són. Recordo una nota enganxada al tauler d'anuncis del despatx del director del meu institut, d'una mestra que s'havia jubilat i havia muntat una granja de pollastres. Jo l'havia tingut a Llengua Anglesa. Llegíem *Ivanhoe*. És a dir, llegia ella en veu alta; asseguda rere l'escriptori, amb la mà a la galta. Un vestit de flors, el cap blau i encrespat. Sobre l'escriptori, sota l'escriptori, apilats als ampits de les finestres, als radiadors i amuntegats de dalt a baix quan obria el seu armari, hi havia muntanyes de llibretes de colors. Eren treballs. Tots eren sobre *Ivanhoe*.

Si no entregaves la llibreta, no et posava nota. Però tothom sabia com es repartien les notes, a la classe de la senyoreta Bozzich. Les noies polides treien un excel·lent, les que es pintaven els llavis i duïen texans, un bé. Els nois baixets, un notable. I els nois que eren alts, els que ja eren massa grossos per a aquelles cadires infantils i treien les cames llargues amb posat arrogant pel passadís central —és a dir, els males peces— suspenien. I punt. No hi havia apel·lacions.

Cada dia, abans que la senyoreta Bozzich comencés a llegir, algú s'havia d'aixecar i explicar «la història fins on havíem arribat». A mesura que avançàvem en la novel·la, aquells resums diaris, naturalment, es feien més llargs. A més a més, començàvem a veure la manera de fer trampa; alguns de nosaltres podíem ser d'allò més loquaços. Quan acabàvem d'explicar

«la història fins on havíem arribat», i just quan la senyoreta Bozzich —llepant-se la punta del dit i passant les pàgines amb una brisa lleugera— havia trobat el punt, sonava la campana. Aquell timbre horripilant. Les portes metàl·liques dels armariets del passadís es tancaven amb estrèpit. Els bàrbars marxaven. Estàvem en un punt mort. Recordo la lletra petita i mesquina del volum, el paper trencadís —s'esquinçava com les galetetes salades—, banderins, viseres de casc, l'enigmàtica Rebecca. Però no vam passar mai de la pàgina noranta-nou. El semestre següent es recomençaria de zero. Anglès 1 2 3 4 5 6 7 8. Ningú no acabava mai *Ivanhoe*.

«Els meus pollets són tan amables i educats, es porten tan bé! Són molt més agraïts del que ho van ser mai els meus desagraïts alumnes», havia escrit la pobra senyoreta Bozzich.

La senyora Speer ja tenia els seus pollastres.

Eren els llibres nous, apilats en una taula de la sala del darrere, formant columnes ordenades. Sobre cada pila hi havia una nota: «No els toqueu, J. Speer». Els estava catalogant, i sempre que en tenia l'oportunitat es tancava allà amb ells. Els llibres dels prestatges eren béns de categoria inferior: maltractats, tacats, enganxifosos, tocats per massa mans. Aquests els tenia al davant en la seva esplendor original. Els llibres nous ja no fan tan bona olor com abans —deu ser la cola—, però l'enquadrernació encara era rígida i les pàgines, impecables. Tots i cadascun dels que arribaven a la Biblioteca de Borglum anaven de dret a la sala del fons. I s'hi quedaven. Quan sobre la taula ja no n'hi cabien més, les piles brotaven sota les potes; tot seguit, sobre els arxivadors i les cadires. No gosàvem moure-les. Estaven així Per Algun Motiu. Si les barrejàvem, la senyora Speer hauria hagut de Recomençar Des Del Principi.

La qüestió és que la catalogació ja s'havia fet... a la biblioteca del centre. Els llibres venien amb les targetes i les butxaques corresponents, numerats, i tot el que quedava per fer era

quatre tasques administratives. En temps remots, catalogar havia estat la responsabilitat particular del bibliotecari en cap. Ara hi havia hagut una reorganització; s'havia alliberat els bibliotecaris dels seus cataus humits; se'ls havia exigít, en altres paraules, posar-se en circulació. La seva feina havia passat dels arxius a les relacions públiques. La idea era aquesta, però no havia estat pas idea de la senyora Speer. Al principi ho havia aguantat. Després se li havia mort el marit. Havia estat una mala època per a ella. S'havia posat a catalogar de nou.

Però tenia massa coses per fer; no aconseguia prendre decisions; n'havia perdut la pràctica. Hauria de ser 813? 973? Ho veus? Ella parlava dels seus «problemes», dels «nusos gordians» que no podia desfer. (A la senyora Speer li encantaven l'argot i les metàfores; cada dos per tres atacava la senyoreta Rose amb una mena de somriure confabulador: «Ja neva a les valls!», és a dir, «Se't veu la vora de la combinació».) Aquell era el secret de la seva mirada de patiment i les seves trenes esbullades.

Era la raó que m'haguessin contractat; la senyora Speer pensava que volia una ajudant. Em va deixar entrar a la seva intimitat —a la sala del darrere— i em va ensenyar les piles de llibres cada vegada més altes, cadascuna amb la seva nota. Passaven les setmanes; jo no rebia instruccions. Em va demanar que escrigués a màquina targetes per a llibres que feia molt que s'havien retirat dels prestatges, «perquè practiqués». Llavors vaig endreçar una vegada i una altra muntanyes de números del *National Geographic* de vores grogues. Una vegada la vaig sorprendre per casualitat mentre cantussejava i passava un plomall de plomes roses pels llibres. Les seves pròpies plomes es van estarrufar totes; va deixar caure el llavi. Es va amagar el plomall a l'esquena. No estava preparada per cedir la seva tasca, és a dir, els llibres.

Potser era la seva manera de protegir-los. Per què catalogar? Per què arxivar? Per què col·locar llibres als prestatges?

Per què enviar-los al seu destí fatal, abandonar-los a l'inevitable? Per què recomençar de cap i de nou aquell maleït procés? Estava tipa de tot plegat, el cicle interminable, la rutina, el declivi, la destrucció. Com deia, havia passat massa temps en institucions públiques.

Entre l'una cosa i l'altra, m'estava costant fer-me un lloc a la Biblioteca de Borglum. Els treballadors fixos eren funcionaris; a l'ajuntament tenien registrades les seves empremtes digitals. Ells ja tenien un lloc propi i unes tasques pròpies que no tenien ganes de compartir. La Beebee, enfilada a l'elevat tamboret del taulell de préstec, encorbada en la mala postura que la caracteritzava, no s'agafava menys a la valenta els avisos de retard que la senyora Speer els llibres nous. La Beebee era una lectora voraç, sempre tenia mercaderia de contraban amagada a la falda —el personal tenia prohibit llegir, una de les fòbies de la senyora Speer—, i era per això que seia tan encorbada; anava fent mirades possessives al llibre mentre passava les fitxes en ventall amb els dits blancs. Era d'aquesta gent que articula les paraules amb la boca mentre llegeix; aquells moviments àvids la delataven. Tenia un cap sorprenent, tot esbullat; un nas protuberant; uns ulls sefardites, feixucs. Els cabells aspres, estarrufats i negres com els clips metàl·lics que —més o menys— li mantenien el monyo a lloc. Les crestes de les vèrtebres se li marcaven al clatell. Les genives d'un rosa intens li brillaven quan somreia.

La Beebee tenia una història d'amor desafortunada; el seu xicot, en Henry, no era jueu. Se suposava que era un secret. El noi l'havia coneguda a la biblioteca; havia anat cap a ella i s'havia quedat allà plantat mirant-la, abocat sobre el taulell; els llavis d'ella es movien sense parar, el cap negre acotat sobre les fitxes. Era alt, prim, duia vambes i tenia les ulleres entelades, i s'estava quedant calb força ràpid per ser tan jove. Es van

dir hola i ja va estar fet. No semblava que necessitessin dir-se mai cap altra paraula. De tant en tant, deixant anar un sospir, clavant-se els colzes a la falda, la Beebee aixecava els ulls feixucs i li tornava la mirada.

El seu idil·li era el nostre tema d'actualitat; el que discutíem durant les pauses a la cuina mentre el bullidor del te xiulava i les bosses marrons crepitaven. Havia d'anar-se'n de casa i casar-se amb en Henry, la Beebee? Desafiar els pares? Deixar de banda la seva fe? I si en Henry es convertia? Semblava convertible. Etcètera, etcètera. A la Beebee li encantava ser el centre d'atenció. S'escoltava els consells i anava fent glops de te dolç mentre la mirada se li tornava elevada i somiadora. Tot i això, era una ànima reservada i sigil·losa. La majoria de nosaltres deixàvem el dinar a la nevera, però la Beebee guardava el seu a l'armariet —fins i tot els plàtans— i abocava el cap rere la porta metàl·lica amb la mateixa brusquedat i el mateix zel amb què passava revista als seus documents. Multes, avisos de retard, tota aquella informació privilegiada. Qualsevol hauria dit que hi amagava alguna cosa, allà dins. Llibres. La pitjor cosa que pots amagar, en una biblioteca.

La clandestinitat tenia un atractiu natural per a la Beebee, però la senyoreta Rose s'interessava per la seva història amb una certa angoixa; la senyoreta Rose tenia la seva, d'història. A la universitat havia estat promesa amb un estudiant de medicina. L'havien reclutat com a metge de l'exèrcit i l'havien matat a la guerra. I un cop l'Stanley va ser mort...

—Bé, un cop l'Stanley va ser mort, sabia que no tornaria a trobar cap home tan bo. «Què caram et passa, Dora?», deia la meua mare. «Per què has de ser tan llepafils? Vols acabar amb les mans buides? És això el que vols? És que no hi ha cap home al món que sigui prou bo per a tu?» En fi, no era pas això, però no hi podia fer res. Ella no ho hauria pogut entendre. Després de l'Stanley ja no podia.

Sostenia la tassa amb totes dues mans, els colzes plantats sobre la taula, engalanats amb braçalets; aquelles polseres tenien tendència a enfilarse-li pels braços prims. Els seus ulls clars, envermellits per la proximitat del te calent, s'omplien de records i s'enterbolien. Quan la senyoreta Rose es treia les ulleres, la cara li quedava del tot indefensa. Després de l'Stanley.

En altre temps, jo l'havia animada a acceptar l'ofertament del senyor Herman. La gent sempre l'animava a fer coses.

—Per què no surts amb ell? Sembla presentable. Sembla un senyor.

—Oh, sí que ho és, sí. —La senyoreta Rose s'afanyava a defensar-lo; al capdavall, era un pretendent.— És un senyor. Un senyor fet a l'antiga. Un senyor i un erudit. No el coneixes tan bé com jo, el senyor Herman.

—I doncs? Què passa? Quin problema hi ha?

Feia l'efecte que li agradava que la burxessin d'aquella manera. No li importava que ho fessin mentre esperava l'autobús en una nit freda. Entre els fanals hi havia molt d'espai fosc, i tenia por d'estar-se allà dreta tota sola. Parlar amb algú mentre esperava l'autobús li donava sensació de seguretat.

Qui era que no animava la senyoreta Rose? Si hagués fet l'examen pertinent i l'hagués aprovat, hauria pogut ser bibliotecària en cap d'alguna biblioteca pública, i el seu salari hauria crescut considerablement. Tothom volia que el fes. Però ella tenia por de presentar-se a l'examen; només de pensar-hi s'estremia. Ni havia prou d'esmentar-lo perquè comencés a agitar-se. I l'hi devien esmentar força sovint, des de feia anys. Com l'afer del senyor Herman.

—No ho sé, no ho sé —deia ella, mirant carrer enllà. Els fars de l'autobús apareixien per rescatar-la, l'escombraven, batten-la com si fos blat. Ella es treia un guant per agafar-ne la xavalla; a dins hi duia la tarifa exacta.— Després de tot plegat. Després de l'Stanley.

—Oh, senyoreta Rose. No em surti amb això. Ja sap que és una bestiesa.

Va tombar el cap de costat, sota la suau gorra d'angora amb cadenetes de lluentons que dringaven. Tenia una pastilla de menta a la llengua.

—Sí —va dir—. Sí, ja ho sé.

I pujava al bus amb les botes de goma de sempre.

Quina esperança podia tenir el senyor Herman, que estava al cas de les finances d'IBM, Bunker Ramo i Xerox, però entaforava els diners dins d'un matalàs, una sabata o el folre d'aquell abric que tenia un aire tan tosc? És que tenia cap possibilitat al costat d'un home mort, un heroi de guerra que a sobre havia estat metge? Sempre que em trobava asseguda al lloc d'ella, se'l veia realment decebut. Aixecava les celles i es premia el barret contra el pit, dient:

—No hi ha la senyoreta Rose, aquest vespre?

No era pas que la senyoreta Rose necessités o volgués la meua ajuda més que qualsevol altra persona, però ella era més tova que qualsevol altra persona. Cedia. Va ser per això que vaig acabar passant la major part de les meves divuit hores i tres quarts al taulell de referència, el lloc d'aquella institució moribunda en què, sens dubte, hi havia menys coses a fer. L'indret més deixat de la mà de Déu del món. Les corretges dels ventiladors feien clec-clec, els caramells degotaven; el Jutge Brady enfocava el llum cap a la seva lupa corbada.

La majoria de les nits, la senyoreta Rose tenia la responsabilitat de tancar la biblioteca, cosa que l'amoïnava mortalment. No era gens autoritària, no tenia ni una fibra de manaire al cos. I a certa gent no li agradava que se la despertés quan dormia. Sempre hi havia parroquians que se'n queixaven.

—Què vol dir que és l'hora de tancar? Només són les nou menys cinc.

Tancàvem a les nou. Quan l'Alphonse, l'ajudant, venia empenyent el carretó sorollós per la sala de lectura, deixant llibres i abaixant la intensitat dels llums, s'ho prenién com un insult personal. Els usuaris habituals tenien drets d'ocupa.

Hi havia un home d'espatlles grosses però aire demacrat que solia seure en la mateixa posició hora rere hora, i que es tapava els ulls amb els dits tancats. Venia amb una companya, un altre personatge familiar del veïnat: un sac d'ossos amb els cabells aspres i un abric de pells gastat. Però havia estat una bellesa, havia dilapidat grans dons; en la seva actitud encara hi havia una distinció tota activa. L'abric ben obert, la cadira tirada enrere, les canyelles nues. Quan arribava el moment, estirava el braç i sacsejava l'home per l'espatlla. No tothom es deixava persuadir tan dolçament; alguns no s'haurien pres tan bé com ell que els sacsegessin per l'espatlla. Haurien aixecat els caps abaixats amb un gruny. Les seves ànimes errabundes encara no havien tornat.

La senyoreta Rose aconseguia posar-se a l'altura de les circumstàncies.

—Si no us n'aneu sense armar escàndol —deia, amb la veu tremolosa i els ulls vagament centellejants sobre el coloret—, llavors... bé, llavors... haurem de fer venir l'ajudant perquè us faci fora.

Els ulls foscos de l'Alphonse s'obrien de bat a bat, brillants. Era un estudiant d'institut, un noi negre, alt —molt alt; encorbat, de moviments lents, somiador; el fet d'eivar-se fins a aquelles altures semblava esgotar-li les energies—, es mantenia apartat de la gent i tampoc no tenia gens de ganes que el fessin parlar. Es refugiava rere el carretó. En moments com aquell recordàvem que anàvem escasses de presència masculina. Un altre aspecte de la vida en una biblioteca pública.

A la Beebee un dels usuaris l'havia seguida fins a l'estació de la línia L. Totes sabíem qui era. Un home jove i petit —se-

gurament de més edat del que semblava—, amb una caçadora de pell i texans, el front ample i blanc i uns cabells rossos i aspres. Els rínxols encrespats premuts contra el cap, tibants. Seia a la taula amb una pila de llibretes obertes al davant, els punys enfonsats a les butxaques, donant mirades de reüll al seu voltant. Tenia una mena de tic, un múscul que se li contraïa a la mandíbula; donava la sensació que potser somreïa, però no en podies estar segur; ho feia cada dos per tres. No parava de picar a terra sota la taula amb un peu; un dels genolls apedaçats saltava constantment.

Així que la Beebee el va veure, va baixar a correuita del tamboret i es va amagar rere l'alta columna del taulell de prés-tec. Ell va mirar cap allà, somrient d'orella a orella. Es va treure la ploma de la jaqueta, es va encorbar com si anés a escriure; s'hi va repensar; va tornar a amagar la ploma. Potser algú l'espia, li robava els pensaments, volia sentir els seus secrets. El món l'observava, el sospesava, intentava apamar-lo; havia de ser cautelós, intel·ligent, astut.

Va ser una nit espantosa, apta només per a parroquians habituals. La foscor omplia les finestres, el carretó de l'Alphonse lliscava sobre els taulons. El Jutge Brady, a la taula de sempre, mirava a través de la lupa, amb el cap tirat enrere, els llavis premuts de satisfacció. Algú roncava sota la pantalla verda del llum, la galta contra el braç. Pel que feia a la dona de cabells grisos, ulls bellugadissos i abric cordat amb imperdibles, es dedicava a observar la senyoreta Rose. Què podia tramair, ara, aquell ésser sorollós i descarat?

La senyoreta Rose es va aixecar i va avançar fent gambades, amb un taloneig ràpid, les ulleres penjades de la cadena repicant-li contra el pit. De seguida que es va haver inclinat sobre el jove —el qual, amb el cap cot, semblava que s'amagués rere l'espatlla—, ell es va posar dret d'un salt. La cadira va caure enrere. Va clavar un cop de puny a la taula.

—Cagum tots vosaltres, jueus de merda. Sempre dient a la gent el que ha de fer. No penso fotre't ni cas.

—Sisplau, abaixa la veu —va dir la senyoreta Rose amb la veu ronca, ja atemorida—. Sisplau, recorda que això és una biblioteca.

—Cagum tot, no cal que em diguis què collons és, això. Està ple de negres i jueus de merda. És tot el que teniu. Us penseu que sou els amos del món, hòstia.

Un murmuri va recórrer la sala. Les pàgines d'economia van deixar de cruir.

—Quina manera de parlar —va xiuxiuejar la velleta, fent espetegar la llengua.

Després només es van sentir les corretges dels ventiladors fent clec-clec.

—Si penses això... Si això és el que penses... —La senyoreta Rose es passava els dits per la cadena. El color del maquillatge se li destacava a les galtes.— Si no penses abaixar la veu...

Però no l'escoltava ningú. Ni tampoc s'escoltava ella mateixa. Ara tota l'atenció l'acaparava ell. I ell ho sabia. Mirava al seu voltant amb un aire astut, les barres serrades, el somriure ampli, copsant-ho tot. Totes les cares arrugades i astorades, les ulleres de supermercat que els comprimien les galtes com petjapapers.

—No cal que em diguis que foti el camp —va dir, apilant els seus llibres amb un cop sord—. Foto el camp ara mateix. Toco el dos. Però tornaré. —Es va cordar la cremallera de la jaqueta fins al mentó i va fer un cop de cap.— Tornaré. I quan torni val més que vigileu. Val més que estigieu preparats, us aviso. Perquè us penso fotre a tots al vostre lloc, genteta repul-siva, encara que sigui l'últim que faci.

—Ah, sí? —Era el senyor Herman, que es posava dret i aixecava les espatlles.— Per què no comences ara, doncs? —Es va encaixonar el barret sobre el cap pelat.

—Ah, sí?

El senyor Adorno. Es va aixecar clavant un cop a la cadira. Tenia un espurneig fosc a les ulleres. Pertot arreu se sentien cadires que s'enretiraven gratant el terra. Jubilats que es posaven drets; dorments que es despertaven. El noi va llançar els llibres sobre la taula i va aixecar els punys. Es va clavar al tors els colzes enfundats en les mànigues de cuir. Els vells també van aixecar els punys i se li van començar a acostar, agitant els braços. Es balancejaven i movien els peus. Boxejadors a l'antiga amb normes a l'antiga. El Jutge Brady es mantenia ferm, amb un peu avançat, un braç flexionat davant de l'altre, la barbata arran del pit. Arquejava l'esquena d'una manera d'allò més honorable.

La senyoreta Rose va estirar el senyor Herman per la màniga. Ell se la va treure de sobre.

—Ha començat ell.

El vell tenia el clatell rígid. Esperaven que l'altre llancés el primer cop, i així va ser. Va llançar el braç endavant i el va tornar a plegar bruscament; se li va contreure el múscul de la mandíbula. La vella va agafar aire de cop; això anava de debò.

Ara li tocava al senyor Herman. Va llançar el braç enfora com un bat i es va quedar amb mig cos girat. Va errar de molt l'objectiu. El noi es balancejava endavant i endarrere, movent el cap d'una banda a l'altra rere els artells alçats.

—Vinga, vinga. Què passa? Us acolloniu? Em pensava que volíeu brega. Apa, iaios. Vagabunds. Vinga. Què hi ha? Què espereu? Sis contra un. Sou tots una colla de llunàtics, ho sabeu? D'inadaptats. És l'únic que hi ha, aquí.

La situació era cada cop més greu. Vull dir delicada. No era tant que tinguéssim por que clavés un cop de puny a algú i li fes mal, tot i que semblava tenir els artells esmolats i haurien pogut deixar marcada una cara vella. Però, i si un dels boxejadors tenia un atac de cor i queia mort allà mateix? Aquest era

el perill. Tot aquell balanceig, aquell panteix, aquells salts cap a l'enemic. Era un esverament excessiu per a ells. Però, qui els ho diria? Hi ha més d'una manera de ferir una persona. Potser estaven malalts i cansats, però també estaven farts de ser vells i dèbils, d'estar espatllats, acabats, descartats. No podien més. Ja n'havien tingut prou. El cuc s'hi tornava, els humils here-taven la terra. No era el moment de cridar l'atenció respecte als fets.

—No és el límit, això?

La vella menuda es va prémer les mans i se les va portar a la barbata. Estava entusiasmada. El senyor Adorno saltava amunt i avall, fregant-se el nas amb el polze i ensenyant les dents grosses. En Popkin feia cercles, de puntetes, estrenyent un llibre amb tendresa sota el braç. Algú va rebre un cop de puny. Uix. De qui? On? Tenien el noi encerclat, se li anaven acostant. Un braç sec el va enganxar pel coll de la jaqueta; un altre, pel cinturó.

—Molt bé, nanos —va cridar el Jutge Brady—. Pel coll i pel darrere dels pantalons.

—Us la tornaré! Us la tornaré!

El noi clavava puntades de peu amb els talons; li mantenien els braços premuts contra els costats.

—Ensenyem-li la porta, nanos.

El van aixecar i el van empènyer cap a fora. L'únic que es veia d'ell era un cap que li penjava endavant, les espatlles de la jaqueta de pell alçades com si hi dugués aquelles proteccions del futbol americà.

—Jueus de merda. Bojos. Negres. Vagabunds. Mireu aquesta gent! Tota aquesta gent! Us haurien de tancar a tots!

La policia no va trigar gaire a arribar, un parell d'agents baixets amb jaqueta de coll de pell. Es van quedar allà drets, regalimant i eixugant-se les gorres. Havia començat a nevar, tot de flocs pesants lliscaven per l'aire i es fonien al voltant.

Es van encasquetar les gorres al cap.

—A veure. De què va tot això? Quin problema hi ha?

Eren passades les nou, però cap dels parroquians habituals no se n'havia anat, i ningú no esperava que se n'uessin. Llavors tothom va començar a parlar de cop. Feia l'efecte que tots havien d'expressar una queixa, un insult, un greuge. Se'ls havien estat guardant. Ara era la seva. La vella es va lligar les cintes del barret impermeable sota la barbeta. Com acabaria el món? Se sentien històries de tota mena, a dia d'avui. I ara!, si tot just l'altre dia... La senyoreta Rose, sota coacció, s'obligava a repetir les paraules amenaçadores que li havien dit. La Beebee, que continuava amagada rere el taulell, parlava de les vegades que l'havien seguida. El senyor Adorno havia sentit sorolls sota la seva finestra. Algú havia vist un ganivet. Mentre escoltaven tot allò, els polis feien un posat cada vegada més impassible. No miraven ningú, en realitat. Passejaven una mirada superficial per totes aquelles cares. Cares dèbils, enfurismades, indignades. Pots comptar si els importava gaire, tot allò. Escolti, avi, no comença a ser hora que se'n vagi a dormir? De tant en tant es miraven l'un a l'altre; era clar el que pensaven. Jueus de merda. Bojos. Negres. Vagabunds.

Els agents van aixecar les mans.

—Molt bé, molt bé. Calma. Tots vostès. No cridin. D'un en un. Tornem a començar.

—Aquí tenim el jutge Brady. Ell els ho dirà. Ell va veure el ganivet.

—Jutge? —va dir el poli—. De debò que és jutge?

Per primera vegada va aixecar els ulls i va mirar al seu voltant amb una espurna d'interès. El jutge Brady havia sortit a fer guàrdia. Va entrar a informar. Arrossegava la bufanda i duia les botes de goma descordades; estava afònic d'excitació i es mocava amb la màniga. Tenia la cara vermella com un bol de borsx.

—Neva tant que amb prou feines es veu res —va proclamar, i va tornar a sortir corrents.

L'agent feia cara de son. Va anar cap al taulell i va demanar la clau a la Beebee; volia anar al lavabo.

—Si aquest paio torna a aparèixer, truqueu-nos altra vegada.

Això ho va dir l'altre poli mentre donava un cop d'ull al seu voltant; una última mirada d'inspecció. Quin antre! Per segona vegada aquella nit, el que era impossible d'esmentar havia estat a punt d'esmentar-se.

Els policies se'n van anar i nosaltres vam tancar la porta. Algú hi va picar fort, una cara va quedar premuda contra el vidre. Només era en Henry, que cridava la Beebee. Havia vingut a buscar-la per acompanyar-la a la seva parada de la línia L. Els usuaris i el personal van fer la ronda plegats; examinant els armariets i l'espai rere les portes, comprovant baldons, apagant interruptors. A la sala del darrere, les columnes de llibres de la senyora Speer es dreçaven impassibles. Zigurats. Quan la senyoreta Rose va haver tancat les portes del davant, es va girar i les va tornar a tancar bregant maldestrament amb les claus, que tot seguit va deixar caure dins la bústia de retorn de llibres. No se les enduia mai. I si fes aquell examen i l'aprovés? Era això, el que li feia por. Ja era prou mala cosa haver de tancar la biblioteca en plena nit. Just llavors nevava fort; no era una nevada d'aquelles lleugeres, de flocs que giravolten. No tindríem un Nadal nevat. El que queia era una aiguaneu humida i tallant, i el vent que venia del llac la feia inclinar. A la llum del fanal semblava groga. Les voreres estaven xopes. Totes aquelles cames nues, aquelles vambes, aquelles soles esquerdades, cruixien trepitjant el puré. El vent forcejava amb els colls dels abrics, agafava la gent pel ganyot. Els fanals es desfeien. El Jutge Brady i el senyor Adorno van fer-se càrrec

d'escortar la vella senyora. D'altres se'n van anar caminant a pas feixuc, girant-se per mirar enrere; recordant que era molt tard i que aquell barri era espantós. Com si aquella misèria general no fos un salconduit.

El senyor Herman —intentant tocar-se l'ala del barret sota l'aiguaneu tallant— va estendre el colze i va preguntar a la senyoreta Rose si la podia acompanyar a casa. Ella va dubtar. És clar. Dubtaria sempre. Però aquella nit, al capdavant, era diferent. Avui tocava ser una mica caritativa. Va consentir que l'home l'acompanyés fins a la parada de l'autobús. Les joies li tremolaven. Ell li va agafar el braç, ella li va pessigar la màniga gruixuda, i tots dos van inclinar el cap vers la neu.